

Núm.

471

Cooperació catalana

Gener 2023

Any 43è

PVP 3,00 €

Fundació
ROCA GALÈS
CATALUNYA

Llegeix la revista mensual del cooperativisme català — rocagales.cat

Mangrana, cultura contemporània i cooperativa

Pàg. 10

Yaiza Blanch:
«Ho podem fer molt
diferent i és possible»

Pàg. 13

Economia per la vida
Pagesia i sobirania alimentària,
eixos de la transició ecosocial

Pàg. 16

Memòria cooperativa
125 anys de la primera assemblea
de cooperatives catalanes

Pàg. 21

Salut laboral per a persones i organitzacions.

Transformem el nostre entorn mitjançant aportacions de caràcter social amb la fórmula cooperativa com a motor de canvi.

- Integració de la prevenció de riscos laborals, des de la proximitat i la implicació.
- El BenEstar de les persones, el motor de l'Economia.

Confiança

Comunitat

Coneixement

SelPrA
sepra.coop

Assegurem compromís

Descobreix les assegurances ètiques i solidàries

Amb Arç Cooperativa pots fer un consum responsable tot impulsant el mercat social

www.arc.coop

FEM ECONOMIA SOCIAL

Serveis per a entitats i col·lectius d'economia social i autònoms

Ajudem en el dia a dia: gestió
Aportem totes les eines: formacions
Impulsem idees: assessorament
Fem créixer projectes: acompanyem

També intervenim en processos de
remunicipalització i relleu empresarial

 Col·lectiu Ronda
Gestió · Assessorament · Formació

Trafalgar, 50-52 baixos, Barcelona | 93 268 21 99 | cronda.coop | info@cronda.coop

Segueix-nos a les xarxes

@rocagales

/FundacioRocaGales.5

rocagales.cat

Editora: Fundació Roca Galès

Redacció i administració:

Aragó, 281, 1r 1a 08009 Barcelona
Tel. 93 215 48 70 - cc@rocagales.cat
www.rocagales.cat

Coordinació: Agnès Giner.

Consell assessor: Berta Alarcó, Josep Edo, Agnès Giner, Carla Liébana, Xavi Palos, Ricard Pedreira, Xavier Pié, Joseba Polanco, Esteve Puigferrat, Àlex Romaguera, Quim Sicília, Jordi Via i Armand Vilaplana.

Els autors són responsables dels articles signats. Ni la direcció de la revista ni els editors comparteixen per força les opinions que puguin reflectir els textos aquí inscrits

Foto portada: Mangrana, SCCL.

Disseny, maquetació i impressió:

L'Apòstrof, SCCL, i Cevagraf, SCCL

Dipòsit legal B-22.823/80

Edició impresa: ISSN 1133-8415.

Edició digital: ISSN 2696-9386.

Aquesta revista ha estat impresa en paper ecològic.

 Generalitat de Catalunya

Sumari

04

TORNAVEU

Iris Violeta Montero.

05

EDITORIAL

El cooperativisme, més viu que mai.

06

NOTICIARI

Agnès Giner

09

COOPERATIVES DE CATALUNYA

Reconeixements CoopCat 2022, distingint la feina i els mèrits del cooperativisme arreu de Catalunya.
Confederació de Cooperatives de Catalunya

10

LES NOSTRES COOPERATIVES

Mangrana, cultura contemporània i cooperativa.
Pep Valenzuela

13

L'ENTREVISTA

Yaiza Blanch
Josep Comajoan

16

ECONOMIA PER LA VIDA

Pagesia i sobirania alimentària, eixos de la transició ecosocial.
Martina Marcet

21

MEMÒRIA COOPERATIVA

125 anys de la primera assemblea de cooperatives catalanes.
Jordi Albaladejo

23

COOPERATIVISME

El moment de les aliances público-cooperativo-comunitàries al voltant de l'habitatge.
Adrià Garcia

27

RESSENYA

Digitalització, deshumanització i els anells del poder global.
Ricard Pedreira

Un parell de preguntes (que són tres) a:

Iris Violeta Montero Alcántara

(San Juan, República Dominicana, 1972), mestra

El que considero més atractiu del cooperativisme és la solidaritat i l'ajuda mútua de les persones que en formen part. Per mi, l'ajuda mútua és un tret diferencial de les cooperatives que ajuda a la resolució de possibles problemes, d'una manera més fàcil i senzilla. També considero molt important la igualtat entre persones sòcies, sense jerarquia; cosa molt més possible en una cooperativa que en una empresa de capital.

No em convenç tant del cooperativisme en general que les cooperatives, quan són molt petites de mida, poden quedar ignorades per l'administració pública, fora de les possibles ajudes i sense visibilitat.

He sentit parlar de cooperatives des de sempre, al meu país, República Dominicana. De fet, la meua mare va ser tota la vida sòcia d'una cooperativa de consum, i el meu pare era soci d'una cooperativa agrària que ajudava a aconseguir terres a les persones desposseïdes. A través de l'ajuda mútua proporcionaven terres per a les persones que no en tenien. Sempre he considerat molt important pertànyer a una cooperativa per formar part d'un projecte més gran, compartit i igualitari.

El cooperativisme, més viu que mai

Aquest 2023 que tot just encetem es compliran 125 anys de la primera assemblea del moviment cooperatiu català, que va tenir lloc a la seu de la cooperativa badalonina La Bienhechora. En aquella assemblea és nomenà el primer comitè regional de les cooperatives catalanes i s'aprovà la creació del seu òrgan d'expressió, *Revista Cooperativa Catalana*, el primer número de la qual es publicà el maig de 1899.

Un segle i quart més tard, el moviment cooperatiu segueix més viu que mai. A les cooperatives centenàries –43 cooperatives agràries de Catalunya, gairebé el 20 % del total–, hem d'afegir sobretot les cooperatives de totes les branques (consum, habitatge, treball, serveis, noves cooperatives agràries...) que es creen des dels darrers anys de la dictadura franquista i, amb una intensitat creixent, a partir de la dècada de 1990, renovant el discurs i les pràctiques cooperatives, posicionant el cooperativisme d'una manera cada cop més nítida com un agent de transformació social.

Avui el moviment cooperatiu viu en un moment de puixança. Hi ha milers de cooperatives escampades per totes les comarques i sectors d'activitat del país i, el que és igualment important, es tracta d'un cooperativisme cada cop més travat, més articulat mitjançant la intercooperació, que dona lloc a una munió de projectes compartits, cooperatives de segon grau, pols i ecosistemes cooperatius locals, etc. A més, durant les darreres dècades, aquests milers de cooperatives han sabut teixir també tot un ecosistema de suport al cooperativisme encapçalat, en primer lloc, per les federacions de cooperatives i la Confederació, però també per la XES (Xarxa d'Economia Solidària), que enguany celebra els vint anys d'engà de la seva creació, o per la nostra mateixa Fundació Roca Galès.

Per descomptat, el cooperativisme encara arrossega moltes mancances, però en aquest primer editorial de l'any, un any que se'ns presenta difícil per totes bandes, permeteu-nos que ens fixem en la part plena de l'ampolla, que ja tindrem temps d'ara endavant per seguir treballant per tot el que ens queda per aconseguir.

Bon any 2023 ple de pau, salut, solidaritat i justícia.

Foto: Portada de la Revista Cooperativa Catalana, núm. 1 de maig de 1899.
Centre de Documentació Cooperativa – Fundació Roca Galès

Lliurament dels Premis als millors treballs sobre cooperativisme per a instituts del Camp de Tarragona

El passat 30 de novembre de 2022 es va fer entrega dels Premis sobre cooperativisme per a instituts del Camp de Tarragona 2021, convocats per la Fundació Roca Galès i CoopCamp, i que compten amb el suport d'Abacus.

L'alumna Ysepe Esthela Maho Kinson, de l'Institut Jaume Huguet de Valls, va guanyar el Premi al millor treball de recerca sobre cooperativisme per a l'alumnat de Batxillerat amb el treball "Creació d'una cooperativa de moda". El jurat va decidir declarar desertes la

resta de categories dels premis, per falta d'adequació a les bases de la convocatòria.

Els Premis sobre cooperativisme pretenen despertar l'interès sobre projectes cooperatius i els valors de l'economia social i solidària entre la població jove, reconeixent projectes i treballs per la seva importància, originalitat o implicacions i aportacions socials. Durant el curs 2021/22 es va celebrar la tercera edició dels Premis, i ja s'estan preparant les bases per al pròxim curs 2022/23.

L'Ateneu Cooperatiu del Camp de Tarragona - CoopCamp és un dels catorze ateneus impulsats pel Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya, per fomentar la creació de noves iniciatives socioeconòmiques transformadores lligades al territori, la generació d'ocupació de qualitat, així com l'enfortiment d'una xarxa d'intercooperació de l'economia social i solidària al Camp de Tarragona.

+ info: www.coopcamp.cat i www.rocagales.cat

8a Fira del Consum Responsable i d'ESS

Del 16 al 30 de desembre, la plaça de Catalunya de Barcelona ha estat l'escenari de la 8a Fira de Consum Responsable i d'Economia Social i Solidària, organitzada pel Departament i la Direcció de Serveis d'Economia Social i Solidària i Alimentació Sostenible de l'Ajuntament de Barcelona.

A la Fira s'hi han pogut trobar casetes amb empreses o organitzacions i projectes de l'economia social i solidària (ESS) i del consum responsable de Barcelona, que oferien un ampli ventall d'artesanía, roba i altres complementos tèxtils, cultura, llibres, alimentació envasada, cosmètica, joguines i altres

productes de petit regal que us ajudaran a escollir articles bons i locals. A més, com que fer un consum responsable no sempre és fàcil, també hi havia la caseta de l'Espai Consum Responsable, on, fos en l'àmbit particular o col·lectiu, assessoraven sobre com poder cobrir les necessitats pròpies, on poder comprar productes locals i on poder trobar iniciatives de l'economia social i solidària a la nostra ciutat.

Enguany, i després dels anys de mesures derivades de la covid-19 que impedièren les activitats i l'elaboració de menjar *in situ*, s'han tornat a celebrar tallers, formacions i altres activitats culturals,

així com els espais de degustació amb la carpa d'alimentació.

En total s'han instal·lat 32 casetes amb 47 iniciatives, més l'Espai Consum Responsable, amb un ampli ventall d'artesanía, roba i altres complementos tèxtils, cultura, llibres, alimentació envasada, cosmètica, joguines i altres productes de petit regal que van ajudar a teixir les vides que necessitem. S'hi ha pogut trobar una àmplia oferta de productes de l'ESS amb vista a les festes i celebracions nadalenques, i que són una mostra d'allò que es pot trobar tot l'any en la gran majoria de sectors i activitats econòmiques.

La Fundació Roca Galès, guardonada als Reconeixements CoopCat 2022

Els Reconeixements CoopCat 2022, organitzats anualment per la Confederació de Cooperatives Catalunya, van ser lliurats en una gala celebrada al Mercat de les Flors de Barcelona el desembre passat. Les cooperatives Cohabitatge Can Carner, Ramaders del Baix Empordà, TEB verd, Opcions i L'esguard també van rebre guardons, que trobareu detallats a la pàgina 9 d'aquest número de la revista.

La Fundació Roca Galès, editora de *Cooperació Catalana*, ha rebut el guardó al Reconeixement a la promoció i foment del cooperativisme.

La gala dels Reconeixements CoopCat constitueix la cita anual del cooperativisme per reunir-se i compartir una

jornada festiva que serveixi per valorar la bona feina que fan les cooperatives d'arreu del país. "Les cooperatives són pràctiques democràtiques on les persones dictem el com, el quan i el què cada dia", va declarar el president de la Confederació de Cooperatives de Catalunya, Guillem Llorens, en l'obertura dels premis.

La gala d'enguany estava ambientada en el format televisiu dels anys vuitanta: a través d'un concurs, els assistents van poder fer un recorregut per la història del cooperativisme català amb els materials de l'exposició Terra Cooperativa de la Fundació Roca Galès.

+ info: <https://cooperativescatalunya.coop/actualitat>

Presentació de la biografia de Juli Vela Buldó

El passat 1 de desembre al vespre, va tenir lloc la presentació del llibre biogràfic *Juli Vela Buldó. Cooperació social, escolar i de consum* a Abacus Còrsega, de Barcelona. La presentació del volum 37 de la col·lecció "Cooperativistes catalans", editada per la Fundació Roca Galès amb Cossetània edicions, va ser a càrrec de l'historiador Andreu Mayayo, davant d'una seixantena de persones. L'acte també va comptar amb parlaments de la presidenta d'Abacus, Maravillas Rojo; del president de la Fundació Roca Galès, Xavi Palos; del director de la col·lecció, Antoni Gavalrà; i de l'autor, l'historiador Jordi Pomés.

Juli Vela Buldó (1934-1997) va ser un gran idealista, un d'aquells grans reformadors socials que, ja de joves, tenen molt clar quins són els seus ideals i lluiten i entreguen tot el bo i millor que tenen d'ells fins al final dels seus dies per fer-los realitat. En concret, el seu va ser l'ideal d'una societat culta i autogestionada econòmicament pels mateixos treballadors en la qual un sistema educatiu renovat havia de jugar un paper cabdal. Els valors i virtuts que Vela desplega al llarg dels quaranta anys (1957-1997), en els quals treballà intensament per assolir aquell model de societat, en feren un dels més importants reformistes socials —especialment en l'àmbit del cooperativisme, però també en el de l'educació— de la Catalunya de la segona meitat del segle XX.

+ info: www.rocagales.cat

Les cooperatives Orona i Ulma surten de Corporación Mondragón

La Corporación Mondragón, un dels grups cooperatius més grans del món, ha perdut a dos de les seves empreses capdavanteres: Orona i Ulma. Els socis d'aquestes dues cooperatives van decidir, en les respectives assemblees celebrades el passat 16 de desembre i per una àmplia majoria, abandonar el grup emblemàtic del cooperativisme basc i volar pel seu compte. La corporació, que fins avui sumava 80.000 empleades, perdrà amb la sortida de totes dues empreses al voltant de 10.700 treballadores, així com 1.700 milions d'euros de facturació, dels prop de 12.000 milions que factura avui dia. Les dues empreses, no obstant això, assenyalen que mantindran els eixos del model cooperatiu basc.

La sortida d'Orona i Ulma es va acordar en votacions de les respectives assemblees celebrades a Hernani, en el cas de l'empresa d'elevadors, i al Donostia Arena d'Illumbe, en el cas de la segona. Pel que fa als socis d'Orona, el 72% van apostar per abandonar la corporació, mentre que en el cas d'Ulma van donar suport a la sortida el 80%.

La cooperativa Orona és una de les empreses d'ascensors més importants d'Europa i té presència en cent països. La seva seu està en la localitat guipuscoana d'Hernani i compta amb 5.500 persones treballadores, de les quals 1.700 són sòcies amb dret a vot. L'any passat va facturar 830 milions d'euros.

Ulma té la seu central a Oñati i abasta nou cooperatives dedicades a àmbits tan diversos com la construcció, el subministrament d'accessoris forjats per a canonades, la venda de carretons, l'embalatge o la construcció d'hivernacles. Compta amb 5.200 persones treballadores, de les quals 2.800 són sòcies de treball amb dret a vot. Té presència en vuitanta països. L'any passat va facturar 900 milions d'euros.

Les raons que manifesten com a motius per a aquesta ruptura radiquen en l'essència del funcionament de la corporació, malgrat que les dues cooperatives hagin preferit moure's en una certa ambigüitat a l'hora d'explicar la seva posició. Les direccions d'Orona i Ulma, dues cooperatives en ple creixement, qüestionen la falta d'agilitat que impliquen algunes preses de decisions en el si del grup, subjectes a l'aprovació del Congrés Cooperatiu, o els mecanismes de solidaritat entre cooperatives, amb un fons comú al qual aporten el 10% dels seus beneficis.

Fòrum per la Transició Ecosocial

El Fòrum per la Transició Ecosocial se celebrarà els dies 24 i 25 de febrer a Barcelona, organitzat per la Xarxa d'Economia Solidària (XES), l'Observatori del Deute en la Globalització (ODS) i Còpolis.

El Fòrum vol ser una gran trobada de confluència de lluites, d'entitats de l'economia social i solidària i moviments que treballen per la transició ecosocial a Catalunya. Un espai per avançar en l'estratègia i l'articulació entre projectes i moviments des d'una mirada àmplia i

integral i per enviar un missatge polític d'unitat i força. Vol ser també una trobada per celebrar i donar visibilitat a l'altra transició ecològica que ja s'està construint.

El Fòrum per la Transició Ecosocial s'emmarca dins la campanya "Futurs impossibles", pensada per afavorir el treball conjunt de col·lectius, moviments i actors socials, com a passa prèvia a la celebració del Fòrum.

+ info: <https://futursimpossibles.org/forum>

Confederació de Cooperatives de Catalunya
@CooperativesCAT

RECONeixEMENTS COOPCAT 2022, distingint la feina i els mèrits del cooperativisme arreu de Catalunya

Les cooperatives Cohabitatge Can Carner, Ramaders del Baix Empordà, TEB verd, Opcions, L'esguard i la Fundació Roca Galès han estat les guanyadores dels Reconeixements CoopCat 2022, en una gala celebrada al Mercat de les Flors de Barcelona el passat mes de desembre.

Com cada any, la gala dels Reconeixements CoopCat ha representat la cita anual del cooperativisme per reunir-se i compartir una jornada festiva, posant en valor la bona feina que fan les cooperatives d'arreu del país. En aquesta edició, les iniciatives premiades als Reconeixements CoopCat 2022 han estat cinc cooperatives i una fundació per a cada una de les categories del certamen.

En la categoria de compromís amb el territori, la Cooperativa de Cohabitatge Can Carner, un projecte de cohabitatge intergeneracional a Castellar del Vallès, ha estat distingida per la seva participació i implicació al municipi. Pel que fa a la categoria de compromís amb les persones, Ramaders del Baix Empordà, cooperativa especialitzada en la producció i comercialització cooperativa de la llet i els seus derivats, ha estat la guanyadora de la categoria pel pla formatiu integral orientat al treball de qualitat en el sector ramader.

Pel que fa a la categoria de compromís amb la intercooperació, TEB Verd, cooperativa centrada en la inserció social i laboral

de persones amb diversitat funcional, ha rebut el Reconeixement CoopCat per la granja de producció ecològica de bolets (Bolet Ben Fet) situada a Sant Antoni de Vilamajor; i Opcions ha estat la cooperativa reconeguda per la seva trajectòria en la defensa del consum conscient i responsable a través dels seus projectes.

El Reconeixement a l'emancipació juvenil cooperativa, que té per objectiu reconèixer accions o polítiques de les cooperatives que contribueixin a l'emancipació juvenil, ha estat per a la cooperativa L'esguard. Aquesta cooperativa està formada per monitores i coordinadores de lleure que treballen per un projecte educatiu propi. Finalment, el guardó de la categoria nova d'aquesta edició, el Reconeixement a la promoció i foment del cooperativisme, ha estat per a la Fundació Roca Galès, fundació cultural de promoció del cooperativisme a Catalunya.

Els Reconeixements CoopCat han servit per ressaltar la tasca de la cooperativa en la promoció de valors en diferents àmbits socials i empresarials en diferents categories en una gala que s'ha celebrat ambientada en el format televisiu dels anys vuitanta. A través d'un concurs, els assistents han pogut fer un recorregut per la història del cooperativisme català amb els materials de l'exposició Terra Cooperativa de la Fundació Roca Galès.

Mangrana, cultura contemporània i cooperativa

Lleida podria ser la capital, node, connexió, gra de Mangrana cultural i artística dels Països Catalans, d'aquells territoris i espais físics i imaginats on soni, es vegi i se senti el català. Escriptors i artistes audiovisuals es cooperativitzen des de Ponent, perquè "no hi ha res més digne que poder-te dedicar a allò que vols i que la gent et valori".

Pep Valenzuela
@pepvalenzuela

Presentació de la revista *Mangrana* núm. 1, octubre de 2021.

"Fem una revista que costa molt i no deixa marge, som cooperativa sense ànim de lucre, no volem beneficis", explica la Laia Pulido, directora de la capçalera *Mangrana*.

"Al món, tota la barbaritat és per l'excedent, l'excés, l'afany de lucre que, després, ens contamina tot-hom", reflexiona l'escriptora. "Si no generem lucre acabarem equilibrant-nos, tot és una qüestió de redistribució equitativa de les coses, les forces, l'economia".

Mangrana és un projecte que neix amb la vocació de promoure l'obra d'artistes, tant d'emergents com consolidats, una necessitat pròpia d'aquest grup il·ludenc de "crear i de poder ser d'una manera diferent", compartida arreu dels Països Catalans per tants altres que ja fan xarxa des de Mallorca, Tarragona, Girona i Barcelona.

D'aquí ve la necessitat de fer pinya, mangrana per al cas, "perquè ens trobem moltes vegades venint de la premsa o del sector audiovisual, que quan entres a la roda al final has d'aca-

bar fent moltes concessions, tens una manera d'expressar-te i, si no ho fas a la teva manera, és complicat".

Art i cooperativisme es fusionen i fan cos gràcies a un premi a la millor iniciativa cooperativista, l'any 2021, la segona edició de l'OESST, Premi Ponent Coopera. "Estàvem organitzades d'una manera més informal. Amb això, o sigui 3.000 euros, se'ns va donar l'oportunitat de constituir-nos com a cooperativa de treball". Dos socis treballadors en el règim general, dos socis col·laboradors i una xarxa de catorze persones col·laboradores més.

Miren enllà, és clar, l'horitzó i la imaginació no tenen límits. Comencen amb la revista; però ara, per exemple, s'ha incorporat un noi del sector de l'audiovisual que fa videopodcast. Al mateix temps que es generen converses entre artistes. "És una manera molt complexa de funcionar", reconeix la Laia; "volem fer-ho de veritat col·laboratiu, i estem en aquesta fase tot mirant d'adaptar-nos".

MANGRANA

MANGRANA

Singularitats creatives

El nom Mangrana neix d'això, de la possibilitat de formar alguna cosa nova i col·lectiva des de la singularitat de cadascú. En el número 1 es presentaven i presentaven els grans, les individualitats creatives, amb un poema de la Clara de Gispert a la contraportada.

Intentant no ser guanyats per la rutina i allò que, segurament de forma injusta, es diu prosaica, la vida corre entre trobades físiques sempre que és possible i reunions en línia; tothom treballa des de casa seva. Ara són unes vint persones disperses pel territori.

Tot parlant de territori i prosa, hi ha la distribució, perquè la revista és un producte físic i de qualitat que ha d'arribar arreu. Van optar per crear una xarxa de llibreries, de moment amb recursos propis, o sigui maleta i porta a porta, també per telèfon, sempre mirant els Països Catalans, "allà on es parli català", subratlla Pulido. Amb la publicació

del número 4, entraven a l'APPEC (Associació de Publicacions Periòdiques en Català), i a través seu han arribat a Andorra i València. A Mallorca ja hi eren.

Per cert, una feina que s'ha anat desenvolupant enmig de la pandèmia, des del juny de 2021. "La pandèmia no ens va fer por, a mi em va encantar", comenta somrient l'escriptora. "La por la tinc després, quan reprenem el ritme. Vaig ser molt feliç, m'encanta la naturalitat de les coses, el moment, el silenci, i vaig tenir veïnatge amb les cigonyes. Ara això s'ha perdut, vivim en una societat en què tot va molt accelerat. Penso que totes les coses màgiques surten del temps, del marge, quan deixem la ment en blanc; del buit surt el tot".

Sempre competint

El primer número es presentà l'octubre de 2021 amb un espectacle sorpresa realitzat per l'escola de dansa Dance Skape, davant "no-

En Josep, la Laia i l'Alba són part de l'equip.

més" unes quaranta persones, diu la Laia. Però corre la veu. El segon es presentà al Museu de Lleida, també amb teatre i dansa, davant de cent persones, moltes altres es van haver de quedar al carrer.

“

Un projecte per promoure l'obra d'artistes, per crear i poder ser d'una manera diferent, compartida i arreu dels Països Catalans.

“

«Sempre has d'estar competint, ets cooperativa i tens altres valors; tanmateix, al final, per fer segons quines coses t'has de fer destacar.»»

SANTI IGLESÍAS

La cooperativa Mangrana es constitueix al desembre del 2021, amb la Laia i en Josep Pulido, el Gerard Martínez i l'Alba Sapena, quatre generacions que es complementen a la perfecció, combinant mirades i perspectives diferents que aporten molt.

El finançament és “un tema!”, s'esgarrija la Lúdia, tot i que l'inici va ser molt plàcid. Els diners del premi abans esmentat els van permetre començar sense haver de buscar més. Després arribaren els espais publicitaris, de la Diputació i l'Ajuntament de Lleida.

La venda d'exemplars, mentrestant, forma part del problema. Els 1.500 impresos per al primer número es van verificar massa. Assajaren després amb 600 i, a la tercera, 300, només els números que es comprometen amb les llibreries i punts de la xarxa. Paral·lelament, desenvolupen un entorn digital, a estrenar-se a finals d'any. Ho han fet amb els recursos obtinguts amb una campanya de micromecenatge, 4.200 euros.

Acostumades i pensant a viure amb poc, garanteixen des d'abril del 2022 les nòmines dels dos socis treballadors, per 30 hores (900 euros) i 20 hores (600), respectivament; i els textos dels 14 redactors, uns

1.500 o 1.600 euros al mes segons el número. Ara, ja volen contractar una persona més, però s'esperen el resultat de la posada en marxa del nou entorn digital i el nou pla de subscripcions, una feina que fins ara no han treballat bé, reconeix la Laia.

La publicitat, per sort, està completament integrada amb els continguts de la revista, es felicita la directora de Mangrana: exposicions, museus, Institut d'Estudis Ilerdencs, obres d'art i cultura. El problema, i per això el “tema” d'abans, és que paguen tard. A més a més, les liquidacions de les llibreries també van a ritme propi, que no sempre coincideix amb les necessitats quotidianes de Mangrana.

Per sort, novament, han comptat amb un crèdit de Seira Impuls Cooperatiu. Crèdit i acompanyament, “com si fossin socis nostres, marcant objectius, amb consultora darrere...; estem molt agraïdes, la veritat”.

Problemes? Escriptora amb formació en l'audiovisual, Pulido es plany: “Sempre has d'estar competint, ets cooperativa i tens altres valors; tanmateix, al final, per fer segons quines coses t'has de fer destacar, voldries estar centrada en el contingut, però no i no!”. Aquí hi ha

Performance durant la presentació del núm. 2 de la revista al febrer de 2022.

una relació complexa amb el món de les subvencions, assenyala. “No havia demanat cap subvenció a la vida i en poc temps n'he hagut de fer deu, se'm posen els cabells de punta”.

La venda costa molt, destaca, “però què fem? Hem de viure!”. D'altra banda, les subvencions solen ser per a projectes, no estructurals, de manera que, s'autocritica, “aconsegueixes recursos que has de mantenir en el temps. Preguntem-nos si estan ben dirigits”, alerta, “i si aquest sistema és eficaç”.

Com a artista és una gran contradicció, afegeix, perquè “et demanen que presentis el projecte abans de fer-lo, mentre que l'artista ha de crear; les preguntes van sortint, hom va creant. Després, si vols conceptualitzar-lo o donar-li una línia més intel·lectual l'hi dones. Però aquest pensament abans?! Perquè entengui qui dona la subvenció de què va el projecte? No hi ha confiança. Escolta l'obra! Mira-la! T'està parlant!”, interpel·la Pulido.

Això, tanmateix, té una part positiva, reconeix. “En el nostre cas, ajuda a ordenar, si no, no ho faries. Però demanen massa, has de dedicar massa temps i energies”, es resisteix a acceptar des de la trinxera de l'art i la creació.

Yaiza Blanch (Barcelona, 1985) és des del passat 22 de novembre la nova presidenta de la Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya (FCCUC). És tècnica de participació a Som Energia, una de les cooperatives que s'incorpora al Consell Rector de la Federació, junt amb Som Connexió, Som Mobilitat, Sostre Cívic, Opcions i Balenyà Sostenible.

Yaiza Blanch:

Un personatge històric que voldries conèixer:

Amparo Poch y Gascón.

Una lectura imprescindible:

Lo que hay, de Sara Torres.

Un perfil de Twitter que no pots deixar de seguir:

No segueixo Twitter.

No podries viure sense:

Música.

Encara tens pendent:

Un viatge en bicicleta de mooooolts quilòmetres.

El cooperativisme és:

Passat, present i futur.

«El valor del cooperativisme de consum és demostrar que ho podem fer molt diferent i que és possible»

Josep Comajoan
Dies d'Agost, SCCL
@diesdagost

Yaiza és la nova presidenta de la Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya.

El lema amb el qual es va presentar la candidatura que encapçalaves és “Fem créixer el consum cooperatiu”. Quina és la fórmula per fer-lo créixer?

Hi ha tres línies. De cara a les cooperatives, vetllar perquè continuïn existint; els models que funcionen, reforçar-los i promoure'n la replicabilitat; reforçar els sectors estratègics. De cara a la ciutadania, fer difusió del model, apropar-li el consum crític i conscient i fer-li pedagogia, perquè hi ha molta gent que ho desconeix. I de cara a l'administració, fer incidència perquè les traves siguin mínimes i en la normativa, des de l'aplicació de criteris en les licitacions públiques fins a més facilitats en els registres. Encara hi ha molta resistència per part de l'administració.

El moment actual d'un cert col·lapse del model econòmic majoritari en les últimes dècades fa que sigui més fàcil estendre els valors del consum cooperatiu entre capes de la població que fins ara no n'hi veien la necessitat?

Sí i no. Sí que és una bona finestra d'opunitat, on tant el consum crític com la fórmula cooperativa són opcions de canvi i sobirania reals. Al mateix temps, el capitalisme també és més salvatge i la cultura del consum i la gestió de necessitats imperant és la de la immediatesa, d'abaratir costos i prioritzar quantitat a qualitat.

Llavors sí que hi ha algunes capes de la població que fan el canvi, però hi ha una gran massa, també precaritzada, per a qui la prioritat és sobreviure i el consum crític li queda lluny.

I quin moment viuen les cooperatives de consum? Estem en un moment de consolidació de determinats models o més aviat en un moment de canvi, de transició?

Desconec la globalitat de sectors i moments específics de cada família de coo-

peratives, suposo que deu haver-hi alhora línies de canvi i moments de consolidació. El conjunt de les cooperatives Som, com Som Energia, ens trobem en un moment de consolidació, tot i que sempre canviant i experimentant. Però és un model que inspira i serveix de referència, i això vol dir que ja està consolidat.

Tu estàs a la Federació en nom de Som Energia, una de les cooperatives de consum que en els últims anys ha experimentat un creixement més espectacular. Quina ha estat la clau de l'èxit de Som Energia?

No sé si encara és molt aviat per respondre això, però hi veig una relació directa amb donar resposta a una necessitat real. Estem donant resposta a la ciutadania des de diferents perspectives, des de tenir l'energia comercialitzada per una empresa sense ànim de lucre, compromesa amb la crisi energètica i fora de les empreses de l'Ibex, o amb seu a Catalunya.

Més enllà del factor que representa l'energia renovable que es comercialitza a través de Som Energia, quin valor dones al fet que es funcioni com a cooperativa i que, a més, sigui també model de democràcia interna, molt elogiat per les persones que en són sòcies?

Un element molt important és presentar-nos com a cooperativa sense ànim de lucre, sobretot en un sector tan criticat com el de l'energia, amb tanta opacitat, que malgrat les crisis obté guanys a finals d'any, que comercialitza un bé bàsic com és l'energia amb consells de direcció fruit de portes giratòries, etc. Fer-ho des de la

“

«Hi ha una gran massa precaritzada per a qui la prioritat és sobreviure i el consum crític li queda lluny.»

«El model 'Som' inspira i serveix de referència, i això vol dir que ja està consolidat.»

fórmula cooperativa, des de la transparència, en mans de la ciutadania i sense ànim de lucre, és una manera de dir: Ei, es poden fer les coses diferent, si així volem. El valor és demostrar que ho podem fer mooolt diferent i que és possible.

Tu ets precisament tècnica de participació a Som Energia. Quina importància té la participació de les persones sòcies en una cooperativa de consum?

És la manera d'articular la sobirania del bé que s'està cooperativitzant. És la manera que les persones que utilitzen l'energia puguin decidir i formar part de la gestió del recurs.

I si les persones sòcies no participen majoritàriament, quines fórmules caldria aplicar per incentivar aquesta participació?

La hipòtesi és que la gent participa si rep alguna cosa a canvi, no necessàriament material, ni que sigui emocional. I se'ls ha d'oferir diversitat d'espais i eines. Les persones més compromeses solem estar-ho en molts altres llocs, i el temps és finit i la conciliació, la gestió del temps, el treball reproductiu, són elements reals a tenir en compte. Nosaltres intentem oferir espais de participació més digitals però mantenint espais presencials, i també amb diversitat de tipus d'esdeveniments, ja que hi haurà qui se sentirà

més còmode en espais de més estratègia i presa de decisions, com l'assemblea, i d'altres en espais més distesos, com l'Escola de Som Energia.

Parleu d'identificar nous models de cooperació en nous àmbits de consum per contribuir a la seva extensió i a la creació de noves cooperatives. Realment, no s'està en tots els àmbits del consum, ni de bon tros. En quins creus que hauria de poder ser més fàcil començar a estendre el cooperativisme de consum?

En els que donen resposta a les necessitats més quotidianes, des de les cures fins a la mobilitat, l'energia, l'habitatge, la sanitat, la cultura...

En el cooperativisme en general apareix de tant en tant el debat sobre el canvi d'escala, sobre les dimensions de les cooperatives, etc. En el cooperativisme de consum aquest debat també hi és?

A casa nostra el tenim. Potser és un debat que no resoldrem mai. I de fet trobo més interessant atendre-ho com un element de tensió en el qual a cada moment tindrà més pes una posició o una altra. Hem d'aprendre a veure la tensió com un element de diàleg i debat que ens fa seguir actives i dialogants, això ens enriquirà. Per exemple, a Som Energia ens interessa que hi hagi més sòcies de consum, però això alhora potser dificulta la participació

o el sentiment de pertinença. I també és cert que, amb l'última crisi energètica, l'hivern passat a Som Energia vam haver de tancar formularis i deixar de créixer.

En els últims anys, o mesos, s'està donant un fenomen relativament nou, que és l'aparició de múltiples comunitats energètiques en forma de cooperativa. Cal pensar que és una bona notícia. Però també es deu haver d'anar amb cura que les persones que formen part d'aquestes cooperatives realment siguin conscients del que representa ser sòcia d'una cooperativa?

És el risc que hi ha si fas créixer alguna cosa molt ràpid, que es pot desvirtuar el model. Cal acompanyar aquestes elements de tan bona acollida amb una bona base de cultura i pedagogia. Quan parlem de comunitats energètiques cal posar el pes en la paraula "comunitat", en què implica en democràcia, participació, presa de decisions, etc., que no són elements molt comuns d'entrada i, per tant, vetllar per aquesta essència, que té a veure amb la manera com fem les coses. Calen elements de transmissió i vetlla d'aquesta cultura, que és el que hem après des de petites. No podem perdre de vista com fem les coses.

Sempre diem que el cooperativisme no va aparèixer fa quatre dies, ans al contrari, té una història secular i de molta implantació a Catalunya. I més en el cas del cooperativisme de consum. Què podem aprendre per aplicar-ho als nostres dies de l'època gloriosa del cooperativisme de consum, de finals del segle XIX i principis del XX?

Per mi un dels elements més importants és que a través de l'organització amb les altres persones podem aconseguir canviar les coses. La dimensió col·lectiva, de vincular, de pensar conjuntament, de fer-ho conjuntament amb les altres, de treballar col·laborativament, de traspassar el conflicte de l'esfera individual a la part estructural col·lectiva.

En tant que es forma part de l'economia social i solidària, un dels valors que són propis és el consum conscient. Com a cooperatives de consum, què es pot fer per incentivar aquest consum conscient i responsable?

Explicar-nos molt. Explicar què fem i per què ho fem, que la gent pugui entendre la diferència entre consumir en un lloc o en un altre, i ser molt transparents. A Som Energia tenim una tasca ingent d'explicar constantment què està passant en el mercat que ens fa actuar d'una manera o una altra. És una manera de desenvolupar una mirada crítica, de què fem i per què ho fem.

Pagesia i sobirania alimentària, eixos de la transició ecosocial

Martina Marcet Fuentes
Ramadera agroecològica
@MartinaMarcet

Publiquem a continuació la conferència realitzada en l'acte de lliurament dels Premis economia social 2022, de reconeixement als millors treballs de fi de grau, fi de màster i de postgrau de les universitats catalanes sobre tercer sector, economia social i cooperativisme, que va tenir lloc el passat 14 d'octubre a la Lleialtat Santsenca de Barcelona. Els Premis economia social estan organitzats per la Fundació Roca Galès en col·laboració amb el Programa de foment de l'economia social del Departament d'Empresa i Treball de la Generalitat de Catalunya.

L'economia social i solidària és un laboratori d'experiències i projectes que permeten imaginar noves formes d'organitzar el treball, el consum o les formes d'habitar, entre altres. Una manera de generar alternatives i de repensar-nos, tot i estar dins d'un marc mental d'hegemonia capitalista.

En aquest acte es premiaran els millors treballs de fi de grau, fi de màster i de postgrau sobre tercer sector, economia social i cooperativisme. El reconeixement a aquests treballs és important, ja que la recerca, l'anàlisi i la teorització sobre l'economia social i solidària permet donar-li dimensió, entendre-la i sobretot seguir-la estenent.

Però hi ha un element que crec que totes les presents constatem. I és la realitat productiva de l'economia social i solidària. Sabem que està bàsicament terciaritzada, és a dir, basada en una economia de serveis/consum i de coneixement, de manera majoritària. I també de matriu majoritàriament urbana, tot i que en els últims anys, gràcies al desplegament dels ateneus cooperatius, aquesta tendència ha anat canviant.

Aquesta terciarització és una de les seves febleses, i això té a veure amb el que tot seguit exposaré.

Des de la Fundació Roca Galès em van demanar centrar aquesta conferència en la transició ecosocial, perquè una cosa que també constatem totes les presents és que estem en un escenari global de canvis socials, polítics i econòmics motivats per la crisi climàtica i energètica. I que aquest escenari, que alguns anomenen col·lapse, requereix canvis, molts a curt termini, per tal de garantir els drets de les persones i mitigar els efectes negatius que pugui produir.

Es parla de col·lapse però, quan una estructura col·lapsa, s'enfonsa de manera sobtada. Segurament el que estem vivint no és estrictament un esfondrament d'aquest tipus, sinó un procés de desmembrament, decadència o com una inundació progressiva, que està transformant el món tal com s'ha desenvolupat els darrers dos-cents anys, i en la qual ens trobem immersos des de ja fa uns anys.

Cal ser conscients, però, que el capitalisme no està col·lapsant. La dinàmica capitalista és altament adaptativa i només es reverteix si tenim un model alternatiu. I en aquests moments no el tenim o, si més no, no el tenim d'una manera clara i global.

El que sí que sabem són quines són les línies, els límits i alguns dels elements estratègics a tenir en compte. Parlem de transició precisament per parlar d'aquests processos, encara poc definits i no unívocs, que intentem anar construint malgrat l'hegemonia capitalista. Una hegemonia que no només funciona a un nivell macro, sinó que també ens acaba condicionant en la manera com mirem el món, com ens construïm com a subjectes i com generem comunitat.

En aquest escenari és on l'economia solidària pot tenir un paper: com a element en joc en aquesta transició, com a experiències d'organització comunitària del treball i del consum. Però precisament, tal com deia a l'inici, l'economia solidària té algunes limitacions i la terciarització és una d'elles.

El teixit productiu al nostre país, tant del sector primari com de l'industrial, representa un percentatge molt petit de l'economia i és un element encara més accentuat en l'ESS. I aquesta situació, en un context de crisi global i energètica, és especialment greu, ja que pot comportar el desabastiment de molts dels pro-

ductes que utilitzem i necessitem diàriament. Alguns d'aquests productes van ser externalitzats a països del Sud Global fa 20-30 anys, com bona part de la indústria tèxtil. D'altres com l'alimentació estan en un risc enorme d'esdevenir residuals.

Del que jo puc parlar-vos amb més propietat és de la situació crítica en què es troba el sector primari al nostre país, i de com aquesta situació està destruint la poca sobirania alimentària que tenim com a territori.

Fa anys que el sector primari està en una situació delicada. De fet, des de l'entrada a la Unió Europea, el sector ha passat de suposar un 22% de persones ocupades a tot l'Estat Espanyol (el 1976) a un 4% el 2021. Alhora, la renda agrària no ha augmentat i en molts casos ha disminuït.

La suposada modernització del sector que havia de dur l'entrada a la UE i la política agrària comuna el que ha acabat comportant és un desmembrament del sector, especialment de la petita pagesia. Qui en aquest context ha seguit amb l'activitat ha estat, en la majoria dels casos, a base de fer una producció cada vegada més intensiva; en el cas de Catalunya, focalitzada sobretot en l'engreix de porcí. Però podem parlar també de la fruita dolça en el cas de Lleida i la Franja, o d'horta en el cas del llevant de l'Estat Espanyol.

Aquesta intensificació, juntament amb l'abandó de moltes petites finques, ha propiciat la concentració i la mercantilització del sector, deixant en mans de grans empreses el control de la producció, o fins i tot la producció mateixa.

Els petits projectes que han intentat, o bé sobreviure amb models tradicionals o bé crear-ne de nous a partir d'un model vinculat a l'agroecologia, han esdevingut molt precaris.

Són precisament aquells projectes més propers a l'economia social i solidària, que queden reflectits en el mapa de Pam a pam, i que tenen vinculacions desiguals amb el moviment de l'ESS, però que presenten com a principi el fet de posar per davant la cura del territori, la producció d'aliments sans i sostenibles, a la generació de beneficis, malgrat que en molts casos les formes jurídiques no s'ajusten al model cooperatiu.

Les dificultats d'accés a la terra, la burocratització, regulació i fiscalització de l'activitat (pensades per a grans productors i la indústria alimentària), el baix rendiment econòmic, són alguns factors que fan que molts d'aquests projectes siguin molt precaris i se sostinguin gràcies a l'autoexplotació de les persones que els tiren endavant.

Allò que durant els darrers anys s'ha considerat com una de les vies per a la supervivència d'aquests projectes era focalitzar-se en la producció ecològica, o la producció d'alta qualitat, l'elaboració i la venda directa. Però aquesta aposta és, en molts casos, enganyosa. Els productes que s'elaboren amb criteris ecològics/agroecològics tenen molts més costos que els convencionals (sobretot perquè el rendiment és menor, però també perquè internalitzen tots els elements negatius de la producció, i estan molt menys subvencionats per l'estat d'una manera directa i indirecta); per tant són més cars, de manera que el seu accés queda restringit a persones que poden pagar-los. I l'elaboració i la venda directa impliquen un augment de les hores de feina molt alt, tant per a la tasca en si (elaborar i distribuir), com per les feines associades (tasques de gestió comercial, econòmica, etc.).

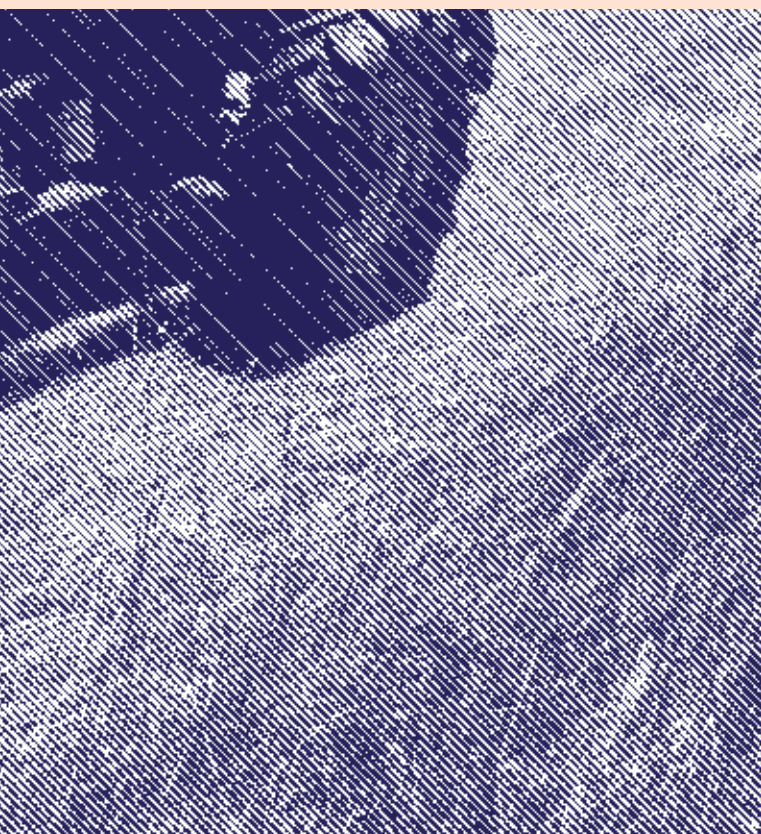
Aquest enfocament a la venda directa, sigui a particulars, petit comerç o grups de consum, tampoc no permet la sortida de volums importants de producte. Això fa que en molts casos una part de la producció hagi d'anar a parar en mans de distribuïdors per tal de comercialitzar-se. En aquest context, els preus amb què es treballa són els del mercat majorista i, per tant, es competeix amb la resta de productes de producció intensiva, la qual cosa genera una diferència enorme i força a abaixar o estancar els preus.

Exceptuant el cas del vi, que en molts casos s'ha convertit en un producte de luxe molt encarat a l'exportació, la majoria de projectes agroecològics són d'una fragilitat extrema i el seu producte no es valora adequadament.

A aquesta situació se suma la dificultat per accedir o mantenir les terres. La tendència a l'acaparament de terres per part de grans empreses i fons d'inversió ja fa anys que dura, però s'ha accentuat els darrers temps. Per una banda, hi ha la pressió per convertir terrenys fèrtils en polígons industrials o en camps de plaques solars. Per l'altra, hi ha una especulació de fons amb aquestes terres fèrtils perquè, davant de l'impacte del canvi climàtic i de la manca de productes derivats del petroli, com són la majoria de fertilizants, la terra fèrtil s'està convertint en un bé escàs, capaç de generar molts beneficis i, per tant, en un bé molt desitjat.

Alhora, ens trobem en un escenari d'especulació enorme sobre l'alimentació. Des de l'estiu del 2021 el preu del cereal s'ha disparat. Aquest augment és majoritàriament de caràcter especulatiu, ja que es tracta de valors que cotitzen en un mercat de futurs, és a dir, en l'economia de casino global que és el capitalisme.

Aquest augment de preus s'ha vist agreujat per la guerra a Ucraïna, un dels principals productors mundials de cereals. No

M.M.

només pel fet que el cereal no pugui sortir del territori, sinó també altra vegada per l'especulació associada a aquesta restricció.

Evidentment, el cost de producció del cereal ha augmentat: precisament les males collites degudes a la situació climàtica, l'encariment dels carburants, fertilitzants i altres productes necessaris per a la majoria de la producció, fan augmentar el cost. Però, curiosament, la majoria de pagesos no han augmentat la seva renda. Aquells qui han tingut males collites, amb insums tan alts han perdut diners, i els qui han mantingut les collites han fet les paus. Qui s'enriqueix en aquest procés, com gairebé sempre passa en el cas del sector primari, són els intermediaris que acumulen aquests productes.

Aquest augment del preu del cereal impacta d'una manera directa en els productes amb què ens alimentem, siguin aquells que s'elaboren amb cereals (base de la nostra dieta des del neolític), sigui al sector ramader, que necessita cereals per alimentar els animals.

En aquests contextos, les grans empreses de la indústria alimentària, carregades de beneficis, poden mantenir els preus o ajustar les pujades, ja que el seu marge de benefici els ho permet. També en bona mesura perquè collen els productors pagant a preus irrisoris el producte i actuant com a monopolis de la distribució.

Però això és el que no poden fer els petits productors (agroecològics o no), que acaben atenallats entre uns costos disparats i uns preus de mercat que no reflecteixen el cost.

Es podria argumentar que, en el cas dels productes agroecològics, com que les persones que els consumeixen generalment parteixen d'una consciència sobre els seus actes de consum, que els seus equivalents més industrialitzats no tenen la mateixa qua-

litat, aquests fets no els haurien d'afectar. Però la realitat és que sí que afecten i posaré un exemple.

Una companya de Ramaderes de Catalunya es dedica a fer formatge artesà de cabra. En principi, no és un formatge que "competeixi" amb els formatges industrials que trobem a qualsevol supermercat (diguem un "García Vaquero"). Però en realitat sí, perquè el que succeeix és que el seu formatge és una compra esporàdica que es fa a les llars, o quan se surt de cap de setmana, com a record o anècdota. Però no forma part de la dieta habitual d'aquelles persones. I per un motiu sovint força clar: el poder adquisitiu.

Actualment la inflació està disparada i els sous no estan pujant al mateix ritme. Això comporta un empobriment de la població i la pèrdua de poder adquisitiu. Per tant, i de manera evident, les persones han d'escollir. I en molts casos no es poden permetre aquests productes.

Aquesta és la situació de la pagesia avui a casa nostra. Una situació molt crítica i sobre la qual no s'està fent res. Hi ha pageses i pagesos resistint, reduint produccions, mirant de contenir els costos, treballant per sobre de totes les seves possibilitats. I també endeutant-se i tancant. En un context en què el relleu generacional ja era molt escàs i on incorporar-se de nou és una odissea.

En aquest punt podem tornar a la idea de la transició que hem exposat anteriorment. Aquesta crisi del sector primari és només un dels reflexos del que passa a escala global, i que s'anirà estenent a altres àmbits. Per això cal construir i defensar la transició ecosocial. Perquè és evident que allò que anomenem "la natura" està altament afectada pels canvis que ha causat en bona mesura el model capitalista. Però "la natura", la "vida" a la Terra, ha superat canvis immensos al llarg dels seus milions d'anys d'història, i s'ha transformat. El que cal transformar és la forma com les persones habitem el món i fer-ho de manera que totes puguem tenir vides dignes de ser viscudes.

La xerrada es diu "Pagesia i sobirania alimentària com a eixos de la transició ecosocial". I això és perquè precisament, si d'alguna cosa no podem prescindir les persones, és d'alimentar-nos. Cal tenir en compte que el dret a una alimentació sana i segura és absolutament fonamental.

Actualment, només l'agroecologia pot garantir una producció adaptativa que preservi la fertilitat del sòl, que generi productes saludables i salubres i que alhora cuidi el territori. Perquè aquesta "cura del territori" també és una estratègia per a la supervivència: ja hem vist quina és l'amenaça dels focs forestals i les limitacions dels sistemes d'extinció. Si no volem un territori que cremi d'una manera brutal i descontrolada augmentant la desertització i causi danys socials irreparables, calen persones al camp.

Tota alternativa que confii cegament en l'aplicació de tecnologia, l'ultraprocessament de productes, i la intensificació de la producció, no és realista. No ho és ni en la dimensió energètica, ni dels recursos i materials disponibles, ni tampoc pel que fa a la qualitat i seguretat de l'alimentació que se'n pot derivar. Coses com la carn cultivada, els cultius verticals, etc., no seran solucions en un context d'escassetat energètica.

Per tant, en el marc de la transició ecosocial, la defensa a ultrança de la sobirania alimentària i del model agroecològic és un dels elements centrals. I per garantir-la no ens podem permetre perdre ningú del sector.

Moltes de les mesures necessàries van, però, més enllà del que es pot fer des de l'economia solidària com a àmbit. Algunes són de caràcter clarament estructural. Tot seguit llistaré algunes de les que crec que són imprescindibles.

—○ Regular el preu de la terra i restringir-ne l'accés només a qui vol fer activitat agrària i ramadera. Reconvertir terrenys industrials i urbanitzables en sòl agrari. Aturar o revertir tots els projectes que comportin ocupar terres fèrtils.

—○ Cal plantejar una transició gradual a la producció agroecològica i els models regeneratius de tot el sector agrari i ramader. Aquesta transició ha de ser acompanyada de manera tècnica i amb recursos econòmics.

—○ Aquesta transició ha d'anar lligada a la disminució de la cabana porcina, al mateix temps que es facilita la diversificació de les activitats agroramaderes en una mateixa finca, s'estableixen sistemes per a la conservació del sòl fèrtil i per a l'optimització de la recollida i ús de l'aigua.

—○ En bona mesura, cal una planificació de la producció agrària i ramadera al territori, prioritzant l'autoabastiment alimentari de la població i no les exportacions.

—○ Calen infraestructures a petita escala per garantir l'elaboració i distribució dels productes. En aquest sentit és imprescindible recuperar i ampliar el model de les cooperatives agràries per a la gestió d'aquestes, sigui per comercialitzar i distribuir de manera conjunta, sigui per gestionar escorxadors, fàbriques de pinso, obradors de tot tipus, etc.

—○ Cal fomentar la silvopastura a tot el territori, com a forma combinada per a la gestió de la massa forestal i la producció de carn.

—○ Cal que la compra pública de productes alimentaris es faci de manera principal i primordial als productors del territori i a les seves agrupacions en forma cooperativa. Totes les col·lectivitats que ofereixen menús diaris (escoles, hospitals, presons, centres de dia, menjadors socials, etc.) han d'estar abastides amb producte local i, en la mesura del possible, agroecològic.

—○ Cal establir polítiques de protecció dels productes locals davant els mecanismes d'exportació i l'especulació en el mercat. També obligar a la presència de productes locals i, en la major mesura possible, de productes agroecològics als establiments de compra de productes alimentaris.

—○ Cal regular per llei els preus de venda dels productes agraris i ramaders, ajustant-los a la realitat dels costos de producció i no als interessos de les distribuïdores.

—○ S'ha de crear una llei adaptada a la petita pagesia, desburocratitzant el sector, flexibilitzant criteris per a la producció i elaboració de manera directa, facilitant els tràmits i fent-los gratuïts.

—○ S'han d'establir reserves estratègiques de combustible per al sector primari; fomentar altres sistemes de treball, com la tracció animal.

On pot incidir l'ESS en aquest camí? El que segur que no ens calen són més diagnòstics, plans de dinamització o recerques sobre el sector. El que necessitem són recursos i infraestructures.

En primer lloc, en el suport a la promoció i creació de cooperatives agràries i de les infraestructures comunitàries/cooperatives que comentàvem: centrals de compres, cooperatives de transport, escorxadors, obradors compartits, etc.

L'ESS també pot jugar un paper important en la demanda de compra pública per part de l'administració. I tenir sempre en compte la prioritat en la compra de productes alimentaris en el si de l'ESS, especialment pel que fa a aquells projectes que treballen en el sector de la restauració i l'alimentació.

S'ha de potenciar el finançament per a la creació o conversió de projectes agroecològics, com des de ja fa uns anys està fent Coop57.

Cal trobar els sistemes per adquirir o alliberar i preservar finques i terres fèrtils fora del mercat especulatiu. S'ha de generar un banc de terres disponible per a persones que volen engegar una activitat.

Aquestes serien algunes de les propostes del que l'ESS pot fer per a la transició ecosocial en l'àmbit de la pagesia i la sobirania alimentària. Evidentment són ambicioses, però totes resulten absolutament imprescindibles per intentar preservar el poc que ens queda d'aquests sector.

Sense un control sobre la producció d'allò que mengem, tota transició ecosocial serà parcial.

Moltes gràcies.

M.M.

125 anys de la primera assemblea de cooperatives catalanes

Jordi Albaladejo Blanco
Historiador
@J_Albaladejo

Edifici de La Bienhechora. Font: Museu de Badalona. Arxiu Històric.
Hemeroteca: El Badalonés.

La cooperativa de consum *La Bienhechora* de Badalona acollí la primera assemblea de cooperatives catalanes el 20 de novembre de 1898. S'hi reuniren representants de trenta-sis societats que validaren les tasques de coordinació del comitè regional i la fundació d'un òrgan d'expressió, la *Revista Cooperativa Catalana*. Els treballs van tenir continuïtat amb la celebració del Primer Congrés Cooperatiu Catalano-Balear al Palau de Belles Arts de Barcelona el 24 de juny de 1899.

Un intent previ d'articulació del cooperativisme català (1884-1885)

En el règim de la Restauració, uns anys abans de la Llei d'associacions de 1887, que facilità la creació de cooperatives, tenim coneixement d'una sèrie de conferències cooperativistes i d'un projecte d'exposició a les Corts (1885) amb propostes de millora de la situació legal, contributiva i econòmica.

La primera d'aquestes trobades fou a *La Bienhechora* el 16 de novembre de 1884. Aplegà disset cooperatives: 1 de la Barceloneta, 8 de Barcelona, 2 de Vilanova i la Geltrú, 1 de Roda de Ter, 1 de Cornellà, 2 de Mataró i 1 de Badalona, i recollí adhesions de societats de Barcelona, Palafrugell i Vilanova i la Geltrú. Amb la presidència de Josep Viñas de Mataró, l'objectiu era "*aunar esfuerzos, concocimientos y experiencia de todos*". Els primers a prendre la paraula van ser Pere Viñas i Jeroni Palés de *La Bienhechora*. S'escollí una junta organitzativa de properes trobades amb Josep Viñas (president), Jeroni Palés de Badalona i Jaume Novell de Barcelona (vicepresidents); Josep Samà de Vilanova, Gabriel Domingo de Barcelona i Manel Agustí de Barcelona (secretaris). Acordaren una propera reunió el 6 de desembre a *La Obrera Mataronesa* i que per mitjà d'*El Eco de Badalona* "*se invitara a todas las Cooperativas de Cataluña*".

125 anys de la primera assemblea de cooperatives catalanes.
Font: Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord.

El 5 d'abril de 1885 a *El Porvenir* de Cornellà, disset cooperatives catalanes signaren un projecte d'exposició a les Corts amb aportacions prèvies a l'aprovació del Codi de Comerç (Reial decret de 22/08/1885). Posaven en valor la funció social del cooperativisme, proposant facilitats de constitució i de tributació, una situació legal que permetés adquirir i comprar immobles, facilitar la creació de bancs i línies de crèdit per a les cooperatives, etc.

Una nova trobada a *La Bienhechora* aplegà vint-i-sis cooperatives el 14 de juny. Conegueren les gestions realitzades amb el polític liberal Segismundo Moret respecte al projecte d'exposició i, entre d'altres qüestions, acordaren una setena conferència a *La Obrera Vallense* de Valls al juliol.

Com s'arriba a l'Assemblea de Cooperatives Catalanes

El congrés internacional cooperativista de París (1896) reimpulsà l'articulació del món cooperativista. Així, en el marc preparatori d'un Congrés Cooperatiu que es volia estatal i amb seu a Barcelona el novembre de 1897, *La Bienhechora* acollí una reunió de representants catalans el 19 d'abril del mateix any. Sens dubte cal relacionar-ho amb l'activisme de Pere Viñas i Renom (1836-1901): soci protector de *La Bienhechora*; propietari d'una fàbrica de galetes a Sant Martí de Provençals; dirigent regional del Partit Federalista; i juntament amb l'advocat Josep Salas Anton, representant català al Comitè Cooperatiu d'Espanya. Viñas havia estat un dels dos delegats espanyols en el congrés internacional cooperatiu de Marsella l'any 1890.

Unes mesos més tard, tingué lloc una nova reunió preparatòria al domicili de Salas Anton a Barcelona el 8 d'agost (retinguem la data!). S'escollí una comissió executiva presidida per Narcís Duran de *La Económica* de Sant Feliu de Guíxols; i com a vocals Delfí Galceran de *La Reformadora* de Palafrugell, Pere Viñas de *La Bienhechora*, Antoni Barguñó de *La Sabadellense*, Roc Tucat de *La Integridad* de Barcelona, Joan Ullés de la societat *Juan Ullés y C^a* de Terrassa, Pere Arrufat de la *Societat de Teixidors a M^a* de Gràcia i els que designessin les societats *Flor de Maig* de Sant Martí de Provençals i la *Societat Cooperativa de Rubí*. Com a secretari va ser escollit Jaume Margarit de *La Equitativa* de Palamós.

Tanmateix, el moment polític i social era força complicat a causa del curs de la guerra colonial que anava cap al “desastre”

de 1898; també pel terrorisme de la “propaganda pel fet”; el clima de repressió sobre l'obrerisme, especialment a l'anarquisme, i l'assassinat en venjança del president del Consell de Ministres, Antonio Cánovas del Castillo el 8 d'agost de 1897.

Els preparatius del congrés estatal no quallaren i la comissió plantejà aleshores una assemblea de cooperatives catalanes. La mesura es volia regeneradora i d'impuls de la xarxa cooperativa en un temps de greu crisi estatal.

L'Assemblea de Cooperatives Catalanes

Finalment, el 20 de novembre de 1898, se celebrà l'Assemblea de Cooperatives Catalanes a *La Bienhechora*. Aplegà la més àmplia representació del territori assolida fins el moment: *Ullés y compañía*, de Terrassa; *La Sabadellense*, de Sabadell; *La Castellarensense*, de Castellar; *La Protectora Civil*, de Terrassa; *La indústria Rubinense*, de Rubí; *Nuestra Señora de Montserrat*, de Barcelona (Barceloneta); *La Económica*, de Sant Feliu de Guíxols; *La Fraternidad*, de Castellfollit de la Roca; *La Cooperativa Sanjuanense*, de Sant Joan Sanfons; *La Equitativa*, de Palamós; *La Obrera Fideuera*, de Barcelona; *La Protectora*, de Cassà de la Selva; *La Lealtad Sansense*, de Barcelona-Sants; *La Cooperativa de trabajadores agrícolas*, de Cornudella del Priorat; *La Patata Martinense*, de Barcelona (Sant Martí de Provençals); *La Hormiga*, de Barcelona (Sants); *La Regeneración*, de Llagostera; *La Alianza*, de Premià; *La Unión*, de Premià de Mar; *La Constancia Graciense*, de Barcelona (Gràcia); *La Paz Rodense*, de Roda de Ter; *La Primera del Ter*, de Roda de Ter; *La Obrera Tianense*, de Tiana; *La Lealtad*, de Barcelona (Gràcia); *La Amistad*, de Sant Celoni; *La Unión*, de Sant Joan d'Espí; *La Unión Sanboyana*, de Sant Boi de Llobregat; *La Fraternidad*, de Sant Feliu de Llobregat; *La Protectora Vendrellense*, del Vendrell; *La Económica Masnovense*, del Masnou; *La Cooperativa*, de Manlleu; *La Igualdad*, de Sant Vicenç dels Horts; *Paz y Justicia*, de Barcelona (Sant Martí de Provençals); *La Agrícola*, de Sant Fruitós de Bages; *La Verdadera Fraternidad*, de Badalona; *La Bienhechora*, de Badalona.

Presidí la sessió Narcís Duran, que va donar compte dels treballs infructuosos per celebrar un congrés cooperatiu estatal “debido a la indiferencia del país”. Salas Anton llegí una memòria sobre les cooperatives catalanes i s'acordà l'organització d'un proper congrés català. N'encarregaren la preparació als integrants del comitè regional i als dos representants al comitè espanyol, Salas Anton i Viñas. El comitè regional quedà domiciliat a Sant Feliu de Guíxols i s'acordà editar una publicació: *Revista Cooperativa Catalana*.

El 20 de juny de l'any següent, se celebrà el Primer Congrés Cooperatiu Catalano-Balear a Barcelona seguint l'impuls de l'Assemblea a *La Bienhechora*. Participaren quaranta-vuit societats i recollí l'adhesió de prop d'un centenar. Va prendre rellevància l'elecció com a president del veterà Pere Viñas, reconeixent el seu comprimís i trajectòria; i la ponència de Reformes legislatives a càrrec de Salas Anton.

Com veiem, en un context de greu crisi política i social, el cooperativisme català impulsà un intent regenerador que, tanmateix, no reeixí a escala estatal. Alhora maldà des d'un òrgan de coordinació federatiu per donar suport i respondre a les necessitats de les cooperatives catalanes.

JESÚS G. PASTOR WWW.INFOGROFO.ES

El moment de les aliances público-cooperativo-comunitàries al voltant de l'habitatge

Adrià Garcia i Mateu

Dissenyador i investigador, soci d'Holon, La Borda i de la sectorial d'habitatge de la XES

Per la construcció d'un nou paradigma de custòdia de drets bàsics amb potencial molt més enllà de l'habitatge

En el clímax de la festa immobiliària pre 2008, quan moltes inverteien el caixa o concentraven el portafolis d'inversió en pisos que encara estan buits, un grapat de persones de l'Ateneu de la Rosa del Foc de la Vila de Gràcia a Barcelona van materialitzar una alternativa cooperativo-comunitària a la idea que l'habitatge és un bé d'inversió. Recollint experiències d'arreu van prefigurar el que avui és ja una realitat estenent-se: les cooperatives d'habitatge en cessió d'ús. Tot i que numèricament encara és insignificant davant de les mancances abismals d'habitatge digne a Catalunya, és un model capaç de

replicar-se i de rebre reconeixements internacionals. En poc menys de dues dècades s'ha aconseguit fer emergir el que avui en dia es reivindica com "la via cooperativa pel dret a l'habitatge", un model que malgrat ser relativament nou a ca nostra té una llarga llista de referents internacionals centenaris.

Dit això, no ens enganyem. La qüestió de l'habitatge no és al centre del conflicte social, no perquè no se sàpiga com fer i mantenir cases –els números estan força clars–, sinó perquè en l'habitatge s'hi encreuen moltíssims interessos, molts en contradicció i pugna per prevaldre.

Al llarg de la història, a Catalunya hem experimentat amb una munió de formes de crear i custodiar les nostres cases; comunament, familiarment, a través de senyors, reis, institucions religioses, ens públics, empreses privades socials o mercantils, etc. Al segle XX potser va semblar que la qüestió estava resolta, creant per una banda estats autoritaris benivolents o per l'altra afavorint mans invisibles del mercat. Però la veritat és que, quan s'assumeix que no es vol lluitar perquè l'habitatge sigui per viure i no un bé d'inversió en una economia global capitalista, són els mateixos estats els que acaben legislant

perquè l'especulador de torn local o estranger ho tingui més fàcil per fer-nos fora de casa. Ni la família, ni la comunitat, ni l'estat per separat sembla que hagin trobat la manera de contenir l'ansia rendista a l'entorn de l'habitatge.

Precisament per això el nou moviment de l'habitatge cooperatiu està treballant per construir unes noves aliances publico-cooperativo-comunitàries fins ara poc vistes a ca nostra. L'objectiu és avançar en la creació de condicions tant físiques com relacionals a escala de casa, edifici i, fins i tot, de barri que fomentin el sosteniment de comunitats veïnals fortes. I que aquestes, organitzades cooperativament i imbricades amb allò públic, siguin capaces entre totes de mantenir l'equilibri imperfecte que limiti les forces especuladores del mercat mirant d'extreure renda del sòl i les cases. Però, de nou, no ens enganyem. En l'actualitat l'accés al sòl i al finançament són unes barres clares ja identificades del nou model per a la reproducció escalable i assequible a totes les capes populars del país, així com altres eixos d'exclusió. Des de la capacitat de participar en xarxes relacionals de l'economia social fins a diverses formes de pobresa de temps, que ja sabem que van de bracet amb les exclusions econòmiques, d'origen, etc. I, més àmpliament, els debats estratègics de fons a la resta del moviment pel dret a l'habitatge també posen en crisi la capacitat de poder controlar sectorialment l'estat perquè mantingui un dret bàsic concret fora de les dinàmiques especuladores del capital, vist que té tendència en el nostre context econòmic a fer precisament el contrari. Però independent de la fórmula que hom prioritzi per fer que les forces públiques treballin efectivament pel dret a l'habitatge, podríem estar d'acord que aquí i ara cal seguir avançant en l'articulació profunda i estable de les tres principals forces treballant-hi: les comunitats, el sector social i els ens públics.

Fòrum de l'habitatge

Per fer precisament això, l'últim cap de setmana de novembre es van trobar a Barcelona més de cinc-centes persones en el Fòrum de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús 2022, organitzat per la Xarxa d'Economia Solidària i la Federació de Cooperatives d'Habitatge de Catalunya, entre d'altres, i amb el suport de les administracions.

El dia abans de les sessions més especialitzades es va celebrar l'obertura del

Debat d'obertura del Fòrum "Les vies pel dret a l'habitatge", el dijous 24 de novembre al Palau Robert de Barcelona.

Fòrum amb un debat ampli sobre les vies pel dret a l'habitatge, seient a representants dels sindicats d'habitatge, les cooperatives i fundacions que fan habitatge social i les administracions, per explorar fórmules d'avenç conjunt.

El primer dia, el més orientat a administracions, va comptar amb un matí de debats i la signatura de la Declaració de Barcelona a la tarda, un acte que va servir per demostrar la voluntat de continuar ampliant el compromís polític amb el model. La declaració va ser signada per diferents representants d'administracions públiques com l'alcalde de Barcelona, Ada Colau, o el conseller de Territori de la Generalitat de Catalunya, Juli Fernández i Olivares, entre d'altres, i es continuarà promovent els mesos vinents per ajudar a situar el dret a l'habitatge al centre del debat en les eleccions municipals.

El segon dia es va iniciar al carrer reforçant l'articulació amb la resta d'agents del moviment pel dret a l'habitatge amb la manifestació "#GuanyemTerreny a l'especulació" a la plaça de Sant Jaume, mirant de situar, per exemple, propostes de programa concretes com les expropiacions de pisos en els casos que la llei ja preveu i que no s'estan fent efectius.

Tant la tarda del segon dia com l'últim dia van ser dedicades a debats del mateix sector sobre temes com el finançament, les cures i el sosteniment de comunitats, o sobre experiències pràctiques d'aplicació de la transició energètica. També a debats de fons, com la modificació de marcs legals o l'exploració de fórmules que permetin, com diem abans, una ma-

jor imbricació de les forces público-cooperativo-comunitàries.

En concret, es van presentar els primers resultats d'un estudi encara en curs encarregat per les organitzadores del Fòrum sobre les community land trusts, o fideïcomisos comunitaris de terres, una fórmula jurídica inspirada en les comunitats afroamericanes de custòdia dels sòls i edificis on els habitants o les persones treballadores del sòl, la comunitat local i la institució es reparteixen la governança d'aquests béns comuns a parts similars. Amb això s'eviten les estratègies que les dinàmiques especuladores aconsegueixen fer efectives quan és només una d'aquestes tres forces la que sosté la custòdia, i es pot avançar via la inclusió i l'autocontrol intern entre habitants, comunitats locals i ens públics en la provisió del dret a l'habitatge.

Tot i que encara s'està treballant per trobar les fórmules jurídiques i/o pràctiques efectives que, de facto, ajudin a blindar a tres bandes els sòls i els habitatges, la nova onada d'habitatge cooperatiu ja està mirant de promoure, si bé limitadament, aquests equilibris de control mutu entre les tres forces que prioritzen el dret a l'habitatge. Però segurament el més important és l'assumpció de l'aprenentatge que aquest és el camí, que "la via cooperativa pel dret a l'habitatge" pot marcar la nova generació d'estratègies mirant de fer efectiu aquest dret encara avui no efectiu. I no només en els habitatges d'iniciativa cooperativo-comunitària, sinó també incloent-hi usuàries i comunitat local en iniciatives públiques, per exemple.

Les barreres

En els anys d'estudi de referències i assajos en el sector de l'habitatge cooperatiu per dur a la pràctica aquesta custòdia tripartida ja comencem a identificar algunes dificultats. Segurament una de les barreres principals de fons és superar els marcs mentals i les desconfiances existents entre les lògiques de funcionament en cada una de les tres forces, per bé que individualment moltes persones han treballat o continuen treballant o militant en diversos d'aquests espais.

Potser l'altra barrera clau és aconseguir ampliar el poder de custòdia que avui en dia sostenen els ens públics sobre aquests béns comuns bàsics per a la reproducció social. En el cas pràctic de l'habitatge hem vist que, per llei, l'ens públic no pot perdre el control majoritari d'un sòl o habitatge públic. Pot, això sí, vendre's sòl, com desgraciadament han fet molts governs, però no perdre control sobre un bé públic. Això evidentment és un mecanisme importantíssim perquè un canvi de govern no pugui afeblir el control públic; però, tal com hem exposat per exemple amb la venda, no ha sigut suficient per mantenir o ampliar la custòdia pública.

En tot cas, aquesta limitació en l'àmbit de l'habitatge no és gaire problema perquè amb quotes del 2% d'habitatge públic el que segurament hem de fer és ampliar la custòdia tripartida a costa del lliure mercat. Tot i això, les paradoxes jurídiques d'haver de superar la custòdia pública per poder ampliar-la en lògiques de béns comuns incloent-hi les usuàries i la comunitat local són una barrera clara.

I finalment, la mobilització de finançament i de recursos per accedir a la custòdia de béns comuns en molts casos amb preus sotmesos a dinàmiques rendistes és potser l'última barrera clau a esmentar en aquest curt apunt sobre el tema. Aquí, a més de mobilitzar capital en lògiques no especuladores, caldria aprofitar el rol d'allò públic per fer bypass al mercat, que, en el cas de l'habitatge, pren la forma, per exemple, dels casos de tanteig i retracte o d'expropiacions, dues vies ja estipulades per les lleis actuals.

En tot cas, encara no sabem, però podem començar a imaginar, la munió de formes que es pot arribar a prendre per ampliar la custòdia tripartida de béns comuns. Hem de ser conscients que, segons cada bé, territori, circumstància i trajectòria històrica, els equilibris i les formes de control i sosteniment del caràcter reproductiu de la seva funció social serà diversa.

Fòrum ViaCoop'22. Diumenge, 27 de novembre al Campus UPF de la Ciutadella. Fòrum per l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: la Via cooperativa pel dret a l'habitatge.

Custòdia compartida dels comuns

Allò que ens sembla important destacar, per acabar, és el potencial d'ampliació d'aquest paradigma a la resta de béns comuns. Existeixen avui a Catalunya exemples amb l'aigua, l'energia, la salut o l'educació, per dir-ne alguns, on ja s'estan prefigurant estratègies de custòdia tripartida. Cadascuna, com diem, d'acord amb les seves circumstàncies, trajectòries històriques i especificitats, i potser no tan explícites com les que estem proposant a l'habitatge, però que creiem que semblen indicar conclusions similars en la necessitat de, podríem dir, "fer el dol" sobre els límits de la custòdia pública. El segle XX segurament ens ha ensenyat com

allò públic és igualment corruptible i/o susceptible d'interposar els interessos econòmics individuals al bé comú. De la mateixa manera com, segurament, els segles anteriors ens van ensenyar les febleses que en cada cas les comunitats que es beneficiaven directament de l'usdefruit dels béns comuns, tant com les comunitats locals interessades que se sostinguin mostren davant de les forces d'un sistema de concentració de poder en forma de capital no democràtic. Però res no impedeix que assumim aquests aprenentatges socials si és que són compartits, i que en conseqüència continuem duent a la pràctica noves fórmules de custòdia robustes per sostenir els pilars que sabem són necessaris per a la vida en societat al planeta.

Som representativitat

→ **Participació**

Visibilitat

→ **Enfortiment i creació**

Sectors

→ **Territori**

Economies feministes

**Cooperatives
de Treball**

Federació de Cooperatives
de Treball de Catalunya
Premià 15, 1ª planta. 08014 Barcelona
Tel: 93 318 81 62 - Fax: 93 302 18 85

cooperativest treball.coop

Participa de la
transformació social!

T'ho expliquem a

nexe.coop

A l'Odissea (...) hi ha uns cants de sirena insuportablement seductors, Escotar-los vol dir naufragar i perdre's per sempre.

“La tecnologia és com el foc. Si la fem servir com a eina, amb contenció, és ben útil. Sense contenció, però, el seu efecte pot ser devastador. Tota nova tecnologia transforma les relacions humanes i les relacions de poder”. Les paraules de la contraportada ens avancen el contingut del llibre.

Jordi Pigem, l'autor del llibre *Tècnica i totalitarisme*, es va doctorar en filosofia a la Universitat de Barcelona amb la tesi *El pensament de Raimon Panikkar: una filosofia de la interdependència*. Ha coordinat l'edició catalana dels volums de l'“Opera Omnia” de Raimon Panikkar i ha escrit textos sobre interessants

Digitalització, deshumanització i els anells del poder global

Ricard Pedreira
Economista

figures: Leonardo da Vinci, Ernst Friedrich Schumacher o Ivan Illich, entre altres.

“Una mentida que es diu una vegada és una mentida; una mentida que es diu mil vegades passa ser una veritat”, és una frase atribuïda a F. Goebels, i, compte!, que la tecnologia és repeteix sovint *ad infinitum*... Deia Herman Hesse que “cada ésser humà és important (...) en la mesura que viu i realitza la voluntat de la natura”. Com han canviat les coses des de llavors, com hem perdut el seny!

Citant Hannah Arendt, una massa anònima és una “organització d'individus aïllats i atomitzats” que tracta d'anorrear la llibertat, la dignitat i la personalitat. Pigem va més enllà i ens avisa que “en el totalitarisme, el propòsit de cada ser humà ja no és esdevenir si mateix, sinó encaixar dins del sistema”. Avui el totalitarisme és subtil i la invisible dominació electrònica s'imposa amb mesures encaminades aparentment al bé comú. El futur serà, segons Arendt, menys estrident, més tecnocràtic i amb una correcció calculada.

Al llarg del llibre també ens explica que la primera computadora electrònica va ser construïda per John Atanasoff d'origen búlgar, el 1939, mentre feia la seva tesi doctoral. Va partir de la calculadora mecànica Monroe i la va portar a mètodes de càlcul

més ràpids. Li va costar una subvenció de 650 dòlars i l'assistència de l'estudiant Clifford Berry. El procés de la digitalització es va accelerar amb les computadores personals (Simon el 1950, Apple II el 1977 i IBM PC el 1981). A partir d'ací, si abans ens comunicàvem mirant-nos als ulls, ara ho fem (ep, no totes!) amb les pantalles i els seus algorismes. I si la màquina s'equivoca o està manipulada, en patim les conseqüències. Per Pigem, cal arribar a entendre que en el món actual, i en l'antic potser també, “altres poders decideixen per nosaltres, avui en el món digital”, hi ha un moment que la tecnologia se'n escapa de les mans i llavors nosaltres som els utilitzats per la tecnologia.

Primum lucrari, el primer lucrar-se, ens diu l'autor, que en el món de les altes finances hi ha l'afany de guanyar diners. I ens recorda que Saudi Aramco, Apple, Microsoft, Google i Amazon són les empreses més grans en termes de valor a la borsa mundial; quatre de les cinc primeres són tecnològiques. A l'any 2000, entre les cinc primeres, no n'hi havia cap de tecnològica. Per aquí van les coses.

En definitiva l'autor conclou que, en lloc de progrés, benestar i justícia, al món hi ha confusió, caos i aspectes inquietants. “Tot assoliment, la Màquina l'amença quan deixa l'obediència i usurpa el lloc de l'esperit” (Rilke).

PIGEM, Jordi.
Tècnica i totalitarisme.
Barcelona: Fragmenta, 2022.
ISBN: 9788417796747
190 pàgines
Mides: 13 x 21 cm

Aquest llibre el trobareu al
Centre de Documentació
Cooperativa

Fer-se gran *ja* té futur

Fes possible una altra vellesa,
inverteix en el 1er projecte d'habitatge cooperatiu sènior de Catalunya

Adquireix títols participatius des de 500€
amb una remuneració del 2,25% anual a 4 anys o 2,5% a 6 anys

tornassol.coop

La plataforma per
finançar l'habitatge
cooperatiu

Arriba la **retribució flexible** a l'economia social i solidària i tercer sector

Disposa de més
amb el mateix salari
contractant despeses
del dia a dia

Promotor:
e/s economia social

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Empreses i Treball

Finançat:

Vols provar la plataforma sense cost? Contacta'ns!
tandemgo.coop